ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα.

ΕΝ ΤΗΙ ΗΜΕΔΑΠΗΙ
συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
δραχ. 6
Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦντας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ εἰδικῶς τῆς παιδαγωγικῆς, πρώην γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ Κράτους, μέλους τακτικοῦ τοῦ ἐν Γερμανίᾳ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς κλπ.

ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗΙ
Συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
φρ. χρ. 7
Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης ἐπιστολῆς εἰς μονόγροσσα γραμματόσημα Τουρκίας (5 γρ.1 φρ.

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

Ἀριθ. 14. Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰανουαρίου 1895. Ἔτος Γ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Ὄχι κατάργησις ἀλλὰ διατήρησις καὶ συμπλήρωσις τῶν Ἑλλ. Σχολείων. — Ἡ κοσμογονία κατὰ Λαπλάσιον ὑπὸ Χρ. Οἰκονόμου.— Ἡ σημερινὴ Θεσσαλονίκη. — Πῶς σκέπτεται εἰς δημοδιδάσκαλος συνέχεια καὶ τέλος. — Βιβλιογραφία.

ΟΧΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΑΛΛΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

Β'.

Ἐκ τοῦ προγράμματος τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων κατὰ τὸ κανονιστικὸν Διάταγμα τοῦ ἔτους 1836, ὅπερ ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἐκπαιδεύσεως,» βλέπει πᾶς τις ὅτι τὰ σχολεῖα ταῦτα κατεῖχον ὑψηλὴν θέσιν, ἦσαν μικρότερα γυμνάσια μὲ μαθήματα ὑψηλά, ὁποῖα ἴσως οὐδέποτε ἐν αὐτοῖς ἐν τοσαύτῃ ἐκτάσει ἐδιδάχθησαν. Ὁ νομοθέτης ἐκεῖνος παρελάμβανε τοὺς μαθητὰς ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὧν ἡ παιδεία ὡρίσθη 7ετής, διανύσαντας τὴν ὅλην ἐν αὐτοῖς παρεχομένην παίδευσιν, καὶ ἤθελε νὰ διδάσκωνται οὗτοι καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις ἐπὶ τρία ἀκόμη ἔτη ἢ ἐν ὅλῳ νὰ διδάσκωνται ἐπὶ δεκαετίαν καὶ νὰ ἐξέρχωνται ἐξ αὐτῶν ἄγοντες τοὐλάχιστον τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἀλλὰ πῶς ἐφηρμόσθη τὸ πρόγραμμα τοῦτο; Παρ' ἡμῖν οὐδέποτε ἡ ἐγκύκλιος παίδευσις ἐξετιμήθη δεόντως. Ἤδη ὁ Πλούταρχος γράφει (1) «*Δεῖ τοίνυν τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον μηδενὸς μηδὲ τῶν ἄλλων καλουμένων ἐγκυκλίων παιδευμάτων μήτε ἀνήκοον μήτε ἀθέατον ἐᾶν εἶναι,* **ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ παραδρομῆς μαθεῖν, ὡς περεὶ γεύματος ἕνεκεν,** (*ἐν ἅπασι γὰρ τὸ τέλειον ἀδύνατον*), *τὴν δὲ φιλοσοφίαν πρεσβεύειν.*» Καὶ συμφώνως πρὸς τὴν πατροπαράδοτον ταύτην ἁμαρτίαν τὴν ἀποστολὴν τῶν δημοτικῶν σχολείων περιωρίσαμεν εἰς τὴν μηχανικὴν ἀνάγκην, γραφὴν, καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς. Ἀλλ' ἐπὶ τοιαύτης προπαιδείας ἦτο ἀδύνατον νὰ στηριχθῇ τὸ πρόγραμμα τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο μεγάλη τούτου ἀβαρία μέχρι παραμορφώσεως πλήρους τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων, ὥστε ταῦτα νὰ μὴ εἶναι οὔτε Ἑλληνικὰ σχολεῖα οὔτε δημοτικά. Καὶ τὴν τοιαύτην παραμόρφωσιν ἔχουσι πρὸ ὀφθαλμῶν πάντες, ὅσοι ζητοῦσι τὴν διάλυσιν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τὴν συγχώνευσιν αὐτῶν πρὸς τὰ δημοτικά. Ἄλλοι ἔχουσι καὶ ἄλλους λόγους τῆς διαλύσεως. Νομίζουσιν ὅτι ταῦτα ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα διεσπαρμένα καὶ προσιτὰ εἰς πάντα πολίτην ὄντα διευκολύνουσι τὰς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς καὶ ἀποτρέπουσι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν πρακτικῶν ἐπαγγελμάτων, τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῶν τεχνῶν καὶ συντελοῦσιν οὕτω καὶ αὐτὰ εἰς τὴν κακοδαιμονίαν τοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἄλλην γνώμην. Φρονοῦμεν ὅτι αἱ γνώσεις εἰς τὰ ἔθνη εἶναι δύναμις καὶ μακαρίζομεν ἐκεῖνα ἐκ τῶν ἐθνῶν, ἅτινα ὡς ἐκ τῆς εὐφυΐας των καὶ τῆς ἐμφύτου εἰς τὰ καλὰ ῥοπῆς των, ζητοῦσιν οἴκοθεν νὰ λάβωσι τελειοτέραν ἐν τοῖς σχολείοις μόρφωσιν. Καὶ νομίζομεν ὅτι εἶναι ἀπάτη νὰ φρονῶμεν ὅτι τελειότερον μορφούμενοι οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ θέλωσι πλέον τὰ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα, δὲν θὰ θέλωσι νὰ ἐργάζωνται. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν θὰ θέλωσι πλέον βαναύσως νὰ ἀσκῶσι αὐτά, ἀλλ' ὑπὸ τῆς παιδεύσεως ἀγόμενοι θὰ τελειοποιήσωσι τὸ ἔργον των ἐπιθέτοντες ἐπ' αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα τῆς

1) Πλούτ. περὶ παίδων ἀγωγῆς X

μορφώσεώς των. Καὶ διὰ τοῦτο οἰκτείρομεν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ὑπὸ πρακτικῶν δῆθεν σκέψεων ἀγόμενοι προσεπάθησαν νὰ παρεμποδίσωσι διὰ παντοίων μέσων τὴν τελειοτέραν τῶν πολιτῶν ἐκπαίδευσιν ἐν σχολείοις, ἵνα τρέψωσιν αὐτοὺς δῆθεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν τεχνῶν. Οἰκτείρομεν δὲ αὐτούς, διότι γινώσκομεν ὅτι τελειοτέρα ἐκπαίδευσις εἶναι πολλαπλασιασμὸς τῶν δυνάμεων, ὁ δὲ περικόπτων αὐτὴν καὶ σμικρύνων κακουργεῖ εἰς τὸ ἔθνος. Ἄλλως δὲ ἔχει τὸ πρᾶγμα ὁποῖά τινα πρέπει νὰ ὦσι τὰ σχολεῖα καὶ πῶς πρέπει ἐν αὐτοῖς νὰ τελῆται ἡ διδασκαλία. Τοῦτο εἶναι βεβαίως ζήτημα ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, διότι μετ' αὐτοῦ συνδέεται ἀναποσπάστως καὶ ἡ χρησιμότης τῶν σχολείων καὶ ἡ ὠφέλεια τῆς παρεχομένης ἐν αὐτοῖς μορφώσεως. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ διοργανισμοῦ καὶ τοῦ προγράμματος τῶν σχολείων πρέπει ἐνταῦθα νὰ ἐξάρωμεν ὅτι τὰ πολλὰ σχολεῖα δὲν βλάπτουσι, πάντως ὅμως βλάπτει ἡ ἔλλειψις τοιούτων ἢ ἡ κακὴ λειτουργία αὐτῶν. Ὅτι δὲ καὶ θεωρητικῶς ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ὀρθὴ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἑξῆς·

Εἶναι ἀλήθεια ἀναντίρρητος ὅτι ὅσῳ περισσότερα τὰ εἴδη τῶν σχολείων, τόσῳ καὶ μείζων ὠφέλεια γίνεται εἰς τὸ ἔθνος. Ἀλλ' ἂν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι περισσότερα εἴδη, τρία τοὐλάχιστον τούτων πρέπει πάντως νὰ ὑπάρχωσι. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσια. Εἰς πάντα πολίτην ἐπιβάλλεται ἡ ὑποχρέωσις νὰ δράσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἐπιτηδεύματος καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὡς πολίτου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ βελτίωσις καὶ ἡ προαγωγὴ τῆς πολιτείας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς βελτιώσεως τῶν πολιτῶν, ἡ πολιτεία ἡ προνοοῦσα περὶ τῆς ἑαυτῆς τελειότητος ἔχει καθῆκον νὰ διατηρῇ σχολεῖα πρὸς μόρφωσιν καὶ τελειοποίησιν τῶν ἑαυτῆς πολιτῶν.

Τὰ σχολεῖα δὲ ταῦτα δὲν δύνανται νὰ εἶναι πάντα ἰσόβαθμα. Εἶναι πολῖται, οἵτινες καὶ εὐφυΐαν μεγάλην ἔχοντες καὶ κλίσιν ἰδίαν καὶ μέσα ἄφθονα διαθέτοντες δύνανται πολὺν χρόνον νὰ διατρίψωσιν ἐν σχολείοις καὶ νὰ μορφωθῶσιν ἐν αὐτοῖς κάλλιστα. Ὡσαύτως ὑπάρχουσι πολῖται, οὓς καὶ ἡ πνευματικὴ αὐτῶν κατάστασις, καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν μέσων παρακωλύουσι νὰ διανύσωσι τὴν μακρὰν σταδιοδρομίαν, ἣν διανύουσιν οἱ πρῶτοι. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων τάξεων τῶν σταδιοδρόμων ὑπάρχει καὶ τρίτη τάξις ἀλλων, οἵτινες δὲν δύνανται καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλὰ μάλιστα δι' οἰκονομικοὺς νὰ διατρέξωσι τὴν μακρὰν ὁδὸν τῶν πρώτων, δὲν θέλουσι ὅμως καὶ νὰ σταματήσωσι εἰς τὸν πλησίον κείμενον σταθμὸν τῶν τελευταίων. Τί δὲ πρέπει νὰ γείνῃ διὰ τοιούτους μαθητάς, οὓς καὶ εὐφυΐα καὶ εὐπορία ὁπωσδήποτε καὶ ἰδιαιτέρα ἐπιθυμία εὐνοοῦσι νὰ τελειοποιηθῶσι καλλίτερον τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, δὲν δύνανται δὲ ἡ δὲν θέλουσι νὰ ἀκολουθήσωσι τὰ μαθήματα τῶν γυμνασίων; Περὶ τοιούτων μαθητῶν προνοεῖ ὁ θερμὸς τῶν ἑλληνικῶν σχολείων. Ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις, ὧν ὁ σκοπὸς δὲν εἶναι ἐπαγγελματικός, ἀλλὰ καθαρῶς μορφωτικός, θὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλα μαθήματα, ἀλλ' ἐν μεγάλῃ εὐρύτητι θὰ διδάσκηται ἡ γνῶσις τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας καὶ θὰ ἀποβῶσιν μάλιστα διὰ καλοῦ διοργανισμοῦ αὐτῶν καὶ διὰ καλοῦ προσωπικοῦ μορφουμένου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὰ κατ' ἐξοχὴν μορφωτικὰ σχολεῖα ἄξια δεικνύμενα τοῦ ὀνόματος, εἰς ὃ νῦν, ὡς ταῦτα ἐργάζονται, περιάπτουσιν ὁμολογουμένως ἀδοξίαν. Τὰ Ἑλληνικὰ δὲ ταῦτα σχολεῖα ἐκτὸς τῆς τελειοτέρας μορφώσεως, ἣν θὰ δίδωσι εἰς πολυπληθῆ τάξιν ἀνθρώπων, παρέχουσι εἰς τὸ ἔθνος καὶ ἀνθρώπους ἐφωδιασμένους μὲ γνώσεις χρησίμους πρὸς ἐλευθεριωτέραν ἄσκησιν τῶν ἐπιτηδευμάτων, θὰ εἶναι δὲ ἅμα καὶ τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ παρέχωσι μαθητὰς διὰ τὰ Διδασκαλεῖα, διὰ τὰς ἱερατικὰς σχολάς, διὰ τὰς γεωργικάς, διὰ τὰς τεχνικάς, ὡς ἐλπίζομεν νὰ ἱδρυθῶσι καὶ τοιαῦται ἐν τῷ μέλλοντι. Ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον θὰ ὠφελήσωσι ἀνακουφίζοντα τὰ γυμνάσια ἐκ τῆς πληθώρας τῶν μαθητῶν, οἵτινες ἐγγράφονται ἤδη εἰς τὰ γυμνάσια, θὰ ἐγγράφωνται δ' ἔτι πολυπληθέστεροι ἐν τῷ μέλλοντι, ἐὰν καταργηθῶσι τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἄνευ κλίσεως πρὸς τὰ μαθήματα τοῦ γυμνασίου διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα σχολεῖα, ἐν οἷς καὶ τὰ μαθήματα νὰ εἶναι ἁπλούστερα καὶ ὁ χρόνος τῆς διδασκαλίας αὐτῶν συντομώτερος.

Ὅτι δὲ μεταξὺ γυμνασίων καὶ δημοτικῶν σχολείων πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἄλλο σχολεῖον αὐτοτελὲς ἀποδεικνύουσιν οἱ ἀγῶνες πρὸς ἵδρυσιν τοιούτων σχολείων ἐν Γερμανίᾳ, ἃ καλοῦσιν Μέσα σχολεῖα, (Mittelschulen) Γερμανικὰ σχολεῖα, Ἀστικὰ σχολεῖα, Λύκεια δευτέρας τάξεως κτλ. Ὁ καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἰένης κ. Wilhelm Rein γράφει ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ του σελ. 26 τὰ ἑξῆς·

«Τὰ ἐκπαιδευτήρια ἀνεγείρονται οὕτως εἰπεῖν εἰς τρία δώματα. Σύγκεινται δὲ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τοῦ διαμέσου σχολείου καὶ τοῦ γυμνασίου. Οὐδὲν δὲ τῶν σχολείων τούτων παιδεύει πρὸς εἰδικὰ ἐπιτηδεύματα, ἕκαστον ὅμως τούτων καθιστᾷ ἱκανοὺς τοὺς παιδευομένους διὰ πᾶσαν ἐργασίαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ.»

Ὁ δὲ V. Stoy (1) γράφει τάδε·

«Τὸ διάμεσον ἢ ἀνώτερον ἀστικὸν σχολεῖον

(1) Stoy Encyklopädie der Pädagogik σελ. 404.

ἔχει προφανῶς ὑψίστην σημασίαν καὶ ἄμεσον καὶ ἔμμεσον διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους. Καὶ ἡ μὲν ἄμεσος ἐκδηλοῦται εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς μέσης κοινωνικῆς τάξεως τῶν ἀνθρώπων, ἡ δὲ ἔμμεσος εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων καὶ εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων ἐκ τῆς συρροῆς μαθητῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν μαθητῶν διὰ τὰ Διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων.»

Πλῆθος δὲ τοιούτων μαρτυριῶν ἐκ τῶν συγγραμμάτων διασήμων Παιδαγωγῶν ἠδυνάμην νὰ φέρω πρὸς πίστωσιν τῆς γνώμης μου ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχωσι διάμεσα σχολεῖα μεταξὺ δημοτικῶν καὶ γυμνασίων. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν εἶναι οὐδεμία τούτων ἀνάγκη· διότι πᾶς τις συνορᾷ ὅτι τριῶν εἰδῶν σχολείων ἀνάγκη ὑφίσταται καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην δύναται νὰ θεραπεύσωσι τὰ ὑφιστάμενα παρ' ἡμῖν τρία εἴδη τῶν σχολείων, μεταβαλλομένου ὀρθότερον τοῦ διοργανισμοῦ αὐτῶν.

Ἡ ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ ΚΑΤΑ ΛΑΠΛΑΣΙΟΝ (1)

ΥΠΟ

ΧΡ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

τελειοφοίτου τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Βελεστίνῳ ὑποδιδασκαλείου.

Α'.

Εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν παρουσιάζεται πάντοτε μέρος τι τῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Ἀλλὰ τὸ μέρος τοῦτο, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι, οὐδέποτε παρουσιάζει ἡμῖν τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ὄψιν. Ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν διηνεκῶς μεταβάλλεται. Ὅ,τι ἐνεφανίζετο ἡμῖν γελαστὸν καὶ ἀκμαῖον τὴν ἄνοιξιν, τοῦτο σκυθρωπάζει καὶ φθίνει τὸν χειμῶνα. Ὁ χρόνος τὰ πάντα φθείρει καὶ τὰ πάντα μεταβάλλει ἔλεγον οἱ παλαιοί. Εἶνε δὲ τοῦτο αἰώνιος καὶ ἀπαράβατος νόμος, καθολικὴ καὶ ἀνεξαίρετος ἀλήθεια, ἥτις δὲν παρατηρεῖται μόνον εἰς τοῦ κόσμου τούτου τὰ ἔμψυχα ὄντα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄψυχα. Οὐχὶ δὲ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἀλλ' ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἀπὸ στιγμῆς μάλιστα εἰς στιγμὴν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν τὴν μεταβολήν, ἣν ὑφίσταται ἡ ἀνάγλυφος τῆς γῆς ὄψις. Τόποι καθιζάνουσι καὶ ἄλλοι ἀνυψοῦνται. Ῥύακες (λάβαι) ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἀνεκθλίβονται καὶ ἰλὺς συμπαρασύρεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων εἰς τοῦ ὠκεανοῦ τὰ βάθη. Τὰ ὄμβρια ὕδατα, αἱ χιόνες, οἱ πάγοι καὶ οἱ ἄνεμοι ἀποξέουσι διαρκῶς τῆς γῆς τὸ πρόσωπον, ὅπερ διαυλακοῦσιν οἱ ῥύακες σχηματίζοντες ἐπ' αὐτοῦ παντοίας ῥυτίδας, ἐν ᾧ οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ χείμαρροι διατέμνουσιν αὐτὸ καὶ σχηματίζουσι βαθείας χαράδρας καὶ φάραγγας. Τὸ χειμέριον κῦμα βιβρώσκει ἀκαταπαύστως τῆς χέρσου τὰ κράσπεδα. Οἱ ποταμοὶ ἠπειροῦσιν εἰς τὰς ἐκβολάς των τὴν θάλασσαν. Χαμηλαὶ τέλος πεδιάδες κατακλύζονται ὑπὸ θαλασσίων κυμάτων καὶ θαλασσεύουσιν, ἐν ᾧ νησίδες καὶ νῆσοι ἀναδύνουσιν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης, ἢ ἐξαφανίζονται εἰς τοῦ ὠκεανοῦ τὰ τάρταρα. Οὕτω λοιπὸν τῆς γῆς ἡ ἀνάγλυφος ὄψις ἀενάως ἀλλάσσει. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρός, καθ' ὃν θὰ ἀλλάξῃ ἐντελῶς τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῶν ὠκεανῶν καὶ ἠπείρων καὶ Κύριος μάλιστα οἶδεν, ἂν μετά τινων ἑκατομμυρίων αἰῶνας ἡ ἐκ τοῦ γήρατος ἀλλοίωσις τῆς γῆς δὲν θέλει εἶσθαι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἀποσυντεθῇ εἰς ἀπειράριθμα θρύμματα καὶ ἐκ τῶν συντριμμάτων τούτων νὰ προκύψουν πάλιν νέοι κόσμοι. Διότι ἐν τῇ ἀπείρῳ αἰωνιότητι τὰ πάντα ὑπόκεινται εἰς τὸν αἰώνιον νόμον τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. **Τὰ πάντα ῥεῖ** εἶπεν ὁ Ἡράκλειτος. Ἐν τῇ αἰωνιότητι δὲ ταύτῃ τῇ ἀνάρχῳ καὶ ἀτελευτήτῳ κόσμοι ὁλόκληροι ἔρχονται καὶ παρέρχονται, γεννῶνται καὶ ἀναπτύσσονται, ζῶσι καὶ ἀποθνήσκουσι. Sic transit gloria mundi. Ἀλλ' ἀφ' οὗ τοιαύτη εἶναι ἡ μεταβολή, ἣν ὁσημέραι ὑφίσταται ἡ γηΐνη ἐπιφάνεια καὶ τοιαύτη ἀλλοίωσις καθ' ἡμέραν ἐπ' αὐτῆς παρατηρεῖται, ποία ἄρά γε νὰ ἦτο ἡ ἀρχικὴ τῆς γῆς ὄψις καὶ πόθεν ἡ γῆ ἐγεννήθη;

Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τῆς σήμερον ὁλόκληρος στρατιὰ κοσμογονικῶν ὑποθέσεων παρήλασε πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀνθρωπότητος. Ὑπόθεσις ὅμως κοσμογονικὴ ἐπιστημονικὴν ἔχουσα κῦρος καὶ ἐπαρκῶς ἐξηγοῦσα πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ συμβαίνοντα εἶναι ἡ τοῦ Laplace. Κατ' αὐτὴν ὅλος ὁ κόσμος παρήχθη ἐκ φωτονεφελῶν. Ἀλλ' ἵνα ἐννοήσωμεν κατὰ βάθος τὴν θεωρίαν ταύτην καὶ τοὺς λόγους, οἵτινες ὡδήγησαν τὸν Laplace εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰ ἑξῆς ἀστρονομικὰ φαινόμενα.

Οἱ τεράστιοι τοῦ τηλεσκοπίου ὀφθαλμοὶ ἐπλη-ροφόρησαν ἡμᾶς ὅτι ὅλων τῶν πλανητῶν τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος τὰ σώματα εἶναι σφαιροειδῆ, ἐξωγκωμένα ὁηλαδὴ περὶ τὸν Ἰσημερινὸν καὶ πεπιεσμένα εἰς τοὺς πόλους. Ἐπληροφόρησε δὲ προσέτι ἡμᾶς τὸ τηλεσκόπιον, ὅτι ὅλοι οἱ πλανῆται κινοῦνται περὶ τὸν ἑαυτῶν ἄξονα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὅτι αἱ τροχιαὶ τῆς περὶ τὸν ἥλιον περιφορᾶς αὐτῶν εἶναι κυκλικαὶ καὶ εὐρί-

1) Ὁ Πέτρος Σίμων Λαπλάσιος εἶναι Γάλλος ἐκ τῶν διασημοτάτων μαθηματικῶν καὶ ἀστρονόμων τοῦ κόσμου, Ἐγεννήθη τῷ 1749 καὶ ἀπέθανεν τῷ 1827. Ὁ μέγας Ναπολέων ἐτίμησεν λίαν αὐτὸν ἀνακηρύξας κόμητα, ὁ δὲ Λουδοβίκος ὁ 18ος ἀνύψωσεν αὐτὸν εἰς μαρκήσιον. Ἔγραψε «Περὶ μηχανικῆς τοῦ Οὐρανοῦ» εἰς 5 τόμους καὶ «Περὶ συστήματος τοῦ Κόσμου» εἰς δύο τόμους καὶ ἄλλα ἔργα φιλοσοφικά.

σκονται ἐν τῷ αὐτῷ περίπου ἐπιπέδῳ. Τὰ κοινὰ δὲ ταῦτα πάντων τῶν πλανητῶν τούτων χαρακτηριστικά, ἅτινα μαρτυροῦσι κοινὴν τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγωσι τὴν ὀξεῖαν τοῦ μεγαλοφυοῦς Laplace ἀντίληψιν. Ὄντως δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τούτων γνωρισμάτων ἐστήριξεν ὁ σοφὸς Γαλάτης ὅλην τὴν περὶ γενέσεως τοῦ κόσμου ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ θεωρίαν.

Εἶναι γνωστὸν καὶ ἀποδεικνύεται τοῦτο πειραματικῶς ἐν τῇ φυσικῇ ὅτι σώματα σφαιρικὰ εἰς τετηκυῖαν, ἁπαλὴν ἢ πολτώδη διατελοῦντα κατάστασιν, ἐὰν περιστραφῶσι περὶ τὸν ἑαυτῶν ἄξονα. ἐξογκοῦνται περὶ τὸν Ἰσημερινὸν καὶ πιέζονται εἰς τοὺς πόλους, λαμβάνουσι δῆλα δὴ τὸ λεγόμενον σφαιροειδὲς ἐκ περιστροφῆς σχῆμα. Ἡ δὲ ἐξόγκωσις αὐτῶν αὕτη ἀποβαίνει τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ ἡ περιστροφικὴ αὐτῶν κίνησις εἶναι ταχυτέρα. Ἀλλὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο τοῦ σφαιροειδοῦς σχήματος δὲν παρατηρεῖται μόνον εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἄλλους τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος πλανήτας. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι κινοῦνται πάντες περὶ τὸν ἑαυτῶν ἄξονα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, συνεπέρανεν ὁ Laplace ὅτι τὸ σχῆμα τοῦτο προέκυψεν ἕνεκα τῆς περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς αὐτῶν καὶ ὅτι οἱ πλανῆται πάντες διετέλεσαν ἄλλοτε εἰς κατάστασιν ἀτμοειδῆ ἢ τετηκυῖαν. Ἄρα ὑπῆρξεν ἐποχή, καθ' ἣν ὅλοι οἱ πλανῆται εὑρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν ὁμοίαν κατάστασιν ἀτμοειδῆ καὶ τετηκυῖαν.

Ὅτι δὲ οἱ πλανῆται ὅλοι περιφέρονται περὶ τὸν ἥλιον, ὅτι ἡ τροχιὰ αὐτῶν κεῖται ἐν τῷ αὐτῷ περίπου ἐπιπέδῳ καὶ ὅτι πάντες κινοῦνται περὶ τὸν ἑαυτῶν ἄξονα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ὡς καὶ ὁ ἥλιος, τοῦτο οὐδὲν ἄλλο μαρτυρεῖ κατὰ τὸν Laplace ἢ ὅτι πάντες ἀπεχωρίσθησαν ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς καὶ δὴ ἐκ τοῦ ἡλίου, περὶ τὸν ὁποῖον περιφέρονται καὶ τοῦ ὁποίου τὴν περὶ ἄξονα κίνησιν σχόντες διατηροῦσι. Πῶς λοιπὸν φρονεῖ ὁ Laplace ὅτι ἐσχηματίσθη ὁ κόσμος;

Ὑπῆρχε λέγει ἀρχικῶς μία τεραστία καὶ ἀπέραντος φωτονεφέλη, ἥτις κατόπιν διεχωρίσθη εἰς πολλὰς ἄλλας μικροτέρας. Μία δὲ τῶν μικροτέρων τούτων φωτονεφελῶν, ἧς λείψανον εἶναι σήμερον ὁ ἡμέτερος ἥλιος, παρήγαγε τὸ ἡμέτερον πλανητικὸν σύστημα καὶ ἰδοὺ πῶς. Ὁ ἥλιος κατ' ἀρχὰς ἦτο μία τεραστία σφαῖρα, ἀτμοειδὴς καὶ διάπυρος, τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆς ἐπιφάνεια ἔφθανε τοὐλάχιστον μέχρι τοῦ Ποσειδῶνος, δηλ. ἐξετείνετο καθ' ὅλην τὴν προχιὰν τοῦ πλανήτου τούτου. Ἡ σφαῖρα δὲ αὕτη ἐν τῇ παρελεύσει τῶν αἰώνων ψυχομένη συνεστέλλετο βαθμιαίως καὶ ἐπυκνοῦτο. Ὅσον ὅμως ἠλαττοῦτο ὁ ὄγκος αὐτῆς, τοσοῦτον ἡ περὶ ἄξονα περιστροφὴ αὐτῆς ἐγίνετο παχυτέρα. Διότι εἰς πᾶσαν περὶ ἄξονα στρεφομένην σφαῖραν, ὡς εἶναι προφανές, ἐκεῖνα τὰ μέρη κινοῦνται ταχύτερον, ὅσα μᾶλλον τοῦ ἄξονος ταύτης ἀφίστανται καὶ τοῦτο, διότι ταῦτα εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ διανύσωσιν ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι κύκλον μεγαλείτερον ἢ τὰ ἐγγύτερον τῷ ἄξονι κείμενα. Ὥστε τὰ ἐξώτερα μόρια τῆς σφαίρας ἐκινοῦντο ταχύτερον τῶν ἐσωτέρων. Καὶ ἐπλησίαζον μὲν ταῦτα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὸν ἄξονα, ἐφ' ὅσον ὁ ὄγκος τῆς σφαίρας βαθμιαίως ἕνεκα ψύξεως ἠλαττοῦτο, ἀλλὰ τοῦτο ἴσα ἴσα συνετέλει νὰ ἐπαυξηθῇ ἡ περιστροφικὴ ταχύτης τῆς σφαίρας, διότι τὰ νέα ταῦτα μόρια εἶχον κεκτημένην ταχύτητα ἀνωτέραν πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τῇ θέσει ταύτῃ προϋπαρξάντων, διὸ καὶ συμπαρέσυρον τὴν σφαῖραν εἰς ταχυτέραν κίνησιν. Ὥστε ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ περὶ ἄξονα στροφὴ τῆς σφαίρας ἐγίνετο ταχυτέρα. Ὅσῳ δὲ αὕτη ηὔξανε, τοσούτῳ μᾶλλον ἡ σφαῖρα ἐξωγκοῦτο εἰς τὸ μέσον καὶ ἐπιέζετο εἰς τοὺς πόλους. Ἦλθε δὲ καιρός, καθ' ὃν ἡ ἐξόγκωσις αὕτη ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἐπὶ ἑνὸς δακτυλίου περὶ τὸν Ἰσημερινόν, ἕνεκα μεγάλης ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κέντρου, ἐξηθένησε σφόδρα ἢ μᾶλλον ἔπαυσεν ἐντελῶς ἐνεργοῦσα ἡ κεντρομόλος δύναμις, δηλ. ἡ δύναμις ἐκείνη ἡ συνέχουσα τοῦτον μετὰ τοῦ ἄλλου σώματος. Ἐπόμενον λοιπὸν ἦτο ὁ δακτύλιος οὗτος νὰ ἀποχωρισθῇ ἕνεκα τῆς κεντροφυγοῦς δυνάμεως τοῦ ἄλλου σώματος καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ ὡς καὶ πρότερον στρεφόμενος ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου, τίς οἶδε πόσου, ὁ δακτύλιος οὗτος ἑλκόμενος ὑπὸ ἄλλων γειτονικῶν σωμάτων διερράγη καὶ μάλιστα εἰς ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ μέρος, εἰς ὃ ἐπενήργει ἡ μεγαλειτέρα ἕλξις. Τούτου δὲ γενομένου ὁ διαρραγεὶς οὗτος δακτύλιος μετεσχηματίσθη εἰς σφαῖραν. Πῶς δὲ τοῦτο ἐγένετο δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγήσωμεν.

Ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν καὶ ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς μηχανικῆς, εἰς πᾶσαν στρεφομένην περὶ τὸν ἄξονά της σφαῖραν, ἐκεῖνα τὰ μόρια κινοῦνται ταχύτερον, ὅσα περισσότερον ἀφίστανται τοῦ ἄξονος αὐτῆς. Ἑπομένως εἰς τὸν διαρραγέντα δακτύλιον ὅλα τὰ μόρια δὲν ἐκινοῦντο μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, ἀλλὰ ταχύτερον μὲν τὰ ἐξώτερα, βραδύτερον δὲ τὰ ἔσω. Ἡ βραδύτης δὲ αὕτη τῶν ἐσωτέρων μορίων παρεκώλυε βαθμιαίως εἰς τὸ μέρος τῆς διαρρήξεως τὴν ταχύτητα τῶν ἐξωτέρων. Οὕτω δὲ παρακωλυθείσης τῆς ταχύτητος ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ ὁ δακτύλιος ἐκάμφθη πρὸς τὰ ἔσω. Ἡ δὲ κάμψις προέβη σὺν τῷ χρόνῳ τοσοῦτον, ὥστε ὁ δακτύλιος ἐνειλίχθη, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον τὸ νῆμα περὶ τὴν ἄτρακτον καὶ ἐμορφώθη οὕτως ὁ ἀπώτατος πάντων τῶν πλανητῶν τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος, ὁ πρεσβύτατος ἀδελφὸς τῆς Γῆς, Ποσειδῶν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ πρώτου δακτυλίου ὁ ἥλιος δὲν ἔπαυσεν ὁλοέν ψυχόμενος καὶ συστελλόμενος. Ἡ τοιαύτη δὲ ἐλάττωσις τοῦ ὄγκου αὐτοῦ ἐπήνεγκε, δι' οὓς λόγους ἀνωτέρω εἴπομεν, τὴν ἐπι-

τάχυνσιν τῆς περιστροφικῆς αὐτοῦ κινήσεως, αὕτη δὲ πάλιν τὴν ἐξόγκωσιν αὐτοῦ περὶ τὸν Ἰσημερινὸν καὶ ἑπομένως τὴν ἀπόσπασιν δευτέρου δακτυλίου. Δι' οὓς δὲ λόγους ἀνωτέρω ἐπ' ἴσης ἐξεθέσαμεν ὁ δακτύλιος οὗτος διαρραγεὶς μετεσχηματίσθη εἰς δεύτερον πλανήτην. Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον καὶ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐσχηματίσθησαν ἀποσπασθέντες διαδοχικῶς ἐκ τοῦ ἡλίου πάντες οἱ πλανῆται τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος, ἐν οἷς καὶ ἡ ἡμετέρα Γῆ. Ὥστε γεννήτωρ ὅλων τῶν πλανητῶν τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος εἶναι ὁ ἥλιος, ἡ δὲ Γῆ εἶναι ἡ πεφιλημένη κόρη αὐτοῦ. Πότε δὲ ἐξεσφενδόνησε μακρὰν τὰς σάρκας αὐτοῦ ὁ ἥλιος, τοῦτο δὲν δυνάμεθα ἀκριβῶς νὰ ὁρίσωμεν. Βεβαίως ὅμως παρῆλθον ἔκτοτε ἀρκεταὶ ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων ἐτῶν. Ἀλλ' ἤδη ἃς ἴδωμεν τὴν πρώτην τῆς γῆς ὄψιν καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς πρώτης ζωῆς ἐπ' αὐτῆς.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τὴν Θεσσαλονίκην γνωρίζω ἀπὸ τοῦ 1875, ἔνθα διέτριψα ἐπὶ τρία ἔτη. Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὴν ὡραίαν ἐντύπωσιν ἣν μοι ἐποίησεν ἡ πόλις εὐθὺς ὡς εἶδον μακρόθεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου. Εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τῆς κλιτύος ὄρους, ὅπερ εἶναι διακλάδωσις τοῦ 3 ὥρας περίπου ἀπέχοντος ὄρους Κισσοῦ τοῦ ἔχοντος ὕψος 2000 ποδῶν. Ἄλλοτε ἦτο πέριξ δι' ὑψηλοῦ τείχους τετειχισμένη, ἔχοντος εἰς ἑκάστην πλευρὰν αὐτοῦ καὶ μίαν ἢ δύο πύλας, ἵνα εἰσέρχωνται καὶ ἐξέρχωνται οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὴν ἡμέραν, τὴν δὲ νύκτα, κλειομένων τῶν πυλῶν, διεκόπτετο ἀποτόμως πᾶσα τῆς πόλεως πρὸς τὰ ἔξω συγκοινωνία. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1870 ἐγένετο ἀρχὴ καθαιρέσεως τῶν ἀχρήστων τειχῶν, καὶ τώρα μόνον τὸ $^1/_8$ ὑπολείπεται αὐτοῦ τὸ πρὸς τὸ ὄρος, ἔνθα εἶναι καὶ ἡ ὠχυρωμένη τῆς πόλεως ἀκρόπολις. Ἐν Θεσσαλονίκῃ τρεῖς ὑπάρχουσι κυρίως φυλαὶ ἀνθρώπων οἱ Ὀθωμανοί, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, αἵτινες οἰκοῦσι χωριστὰ ἑκάστη κατὰ συνοικίας. Καὶ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ κατέχουσι τὸ πρὸς τὸ ὄρος μέρος, οἱ δὲ Ἕλληνες τὰ δύο ἄκρα τῆς πόλεως τὸ πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμάς, φθάνοντες κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος μέχρι τῆς θαλάσσης, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἰκοῦσι ἐν τῷ μέσῳ τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρος. Ἐν ἔτει 1875 ὁ χωρισμὸς τῶν φυλῶν ἐν ἰδιαιτέραις συνοικίαις ἐτηρεῖτο αὐστηρῶς καὶ ἔχομεν παραδείγματα ἐξεγέρσεως ὁλοκλήρου τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας κατ' αὐθαδείας Ἰουδαίου πολμήσαντος νὰ ἐγκατασταθῇ καὶ αὐτὸς μεταξὺ τούτων. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὸ ἰδιαίτερον μῖσος τῶν φυλῶν πρὸς ἀλλήλας σὺν τῷ χρόνῳ ἐπαισθητῶς ἐμειώθη, ὁ δὲ ἀγὼν περὶ ὑπαρξεως, ὅστις παρατηρεῖται ζωηρότατος ἐν τῇ πόλει, εὐνοεῖ προφανῶς τὴν Ἰουδαϊκὴν φυλήν, ἥτις πολυαριθμοτάτη οὖσα ἐξαπλοῦται ὡς κηλὶς ἐλαίου ἐφ' ἁπάσης τῆς πόλεως, παραγκωνίζουσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν ἡμετέραν φυλήν, πρὸς ἣν ἀμέσως τοπικῶς συνέχεται. Ὅτι δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ ἐκτοπίσῃ τοὺς ἡμετέρους καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν συνοικίας, φαίνεται λίαν πιθανόν, ἂν δὲν ληφθῶσι πρὸς τοῦτο μέτρα. Ἀφ' οὗ δὲ ἐγένετο ἀρχὴ καὶ ἐνεσφηνώθησαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας πολυάριθμοι Ἰουδαίων οἰκογένειαι, ἐξέλιπε πλέον ἡ συνοχὴ τῆς συνοικίας καὶ ἤρξαντο οἱ ἡμέτεροι νὰ μεταναστεύωσιν εἰς τὴν ἔξω τοῦ τείχους σχηματιζομένην νέαν πόλιν, ἥτις ἔχει διὰ τοὺς ἡμετέρους καὶ τὸ θέλγητρον ὅτι ἔχει καλὴν ῥυμοτομίαν καὶ παρουσιάζει ὄψιν εὐρωπαϊκῆς συνοικίας, ὅπερ ἱκανοποιεῖ τὰ ἀριστοκρατικὰ τῆς ἡμετέρας φυλῆς ἔνστικτα. Ἀλλὰ λυπηρὸν ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἡ νέα δὲν ἔχει καθαρῶς ἑλληνικὸν πληθυσμόν, ἀλλ' ἀνάμικτον καὶ σὺν τῷ χρόνῳ θὰ συμβῇ, ὥστε ἐν ᾧ αἱ ἄλλαι φυλαὶ τῆς πόλεως θὰ ἔχωσι νὰ ἐπιδείξωσι συμπαγῆ πληθυσμὸν καὶ ἴδιον συνοικισμὸν ἀκήρατον, ἡμεῖς μόνοι νὰ ἐῖμεθα ἐστερημένοι τούτων. Τὴν τάσιν τῶν Ἑλλήνων πρὸς μετοικεσίαν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν, ἥτις ἔχει καταλάβῃ αὐτούς, ἐπωφελήθησαν καὶ οἱ Βούλγαροι ἐσχάτως, οἵτινες σπεύδουσι νὰ ἀγοράζωσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ συνοικίᾳ οἰκίας, ἐνταῦθα δὲ ἵδρυσαν καὶ τὰ σχολεῖά των καὶ προσπαθοῦσι νὰ παρουσιασθῶσι καὶ αὐτοὶ ὡς κοινότης ἰδία, ὡς διάδοχοι τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος.

Τὴν Θεσσαλονίκην ἐπεσκέφθην, πλὴν τῆς τριετοῦς διαμονῆς μου κατὰ τὰ 1875—1878, κατὰ τὸ 1880, κατὰ τὸ 1886, κατὰ τὸ 1889 καὶ τελευταῖον κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1894. Ὀφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς πόλεως κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν εἶναι κολοσιαία καὶ ἄνευ ὑπερβολῆς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ πόλις κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐδιπλασιάσθη. Τόποι, οἵτινες πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐχρησίμευον ὡς νεκροταφεῖα τῶν Ὀθωμανῶν, πρὸς νομὴν τῶν προβάτων, νῦν ἐκαλύφθησαν ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ὑπὸ πλήθους οἰκιῶν, καὶ ἐν ᾧ ἄλλοτε ἡ πόλις κατεῖχε μικρὸν μέρος εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τώρα περιστέφει ὡς διάδημα ἅπαντα τὸν κόλπον ἐπεκταθεῖσα ἑκατέρωθεν τῆς παλαιᾶς πόλεως καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς εἰς πολλῶν μιλίων ἀπόστασιν. Εἰς τὴν τεραστίαν ταύτην τῆς πόλεως ἐπέκτασιν συνετέλεσε καὶ ἡ μεγάλη πυρκαϊὰ τοῦ 1889, ἥτις κατέστρεψε σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς Ἰουδαϊκῆς συνοικίας ἀναγκάσασα ἄλλους μὲν αὐτῶν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς ἄλλας συνοικίας καὶ νὰ ἐκτοπίσωσιν ἐκεῖθεν ἄλλους εἰς τὰ ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἄλλους δὲ νὰ κατοικήσωσι ἔξω τῆς πόλεως, ἐπὶ εὐώνων οἰκοπέδων κτίζοντες οἰκίας νέας. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι λόγοι ὑπάρχουσι τοῦ

φαινομένου τούτου. Εἶναι βεβαιωμένον ὅτι οἱ σιδηρόδρομοι εὐνοοῦσι θαυμασίως τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεγάλων πόλεων, αὐτοὶ τρόπον τινὰ μετακομίζουσι τὰς μεγάλας πόλεις εἰς τὰς μικράς. Γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι λειτουργεῖ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ σιδηρόδρομος ὁ τὴν Θεσσαλονίκην μὲ τὴν Βιέννην καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην συνδέων, ἐσχάτως δὲ παρεδόθη εἰς κοινὴν χρῆσιν καὶ ὁ σιδηρόδρομος Θεσσαλονίκης-Βιτωλίων, δραστηρίως δὲ ἐπιδιώκεται καὶ ἡ συντέλεσις τοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις θὰ ἑνώσῃ τὴν Θεσσαλονίκην πρὸς τὰς Σέρρας καὶ τὸ Δεδεαγὰτς καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν πολλαπλῶν τούτων μέσων τῆς συγκοινωνίας ἡ Θεσσαλονίκη κατέστη προφοδότειρα πόλις τῆς Μακεδονίας πάσης καὶ μέγας ἐμπορικὸς ἀνεπτύχθη βίος ἀπαιτῶν πολλὰς ἐργατικὰς χεῖρας. Ὅτι δὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἔτι μᾶλλον καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς δραστηριότητος θὰ ἐπεκταθῇ ἡ πόλις, περὶ τούτου οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ φρονῶμεν τὸ ἐναντίον. Ἀλλ' οὐχὶ μόνον κατὰ ποσόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ποιὸν παρετήρησα ἐν τῇ πόλει βελτίωσιν. Οἱ Ὀθωμανοὶ δεικνύουσι ἐνταῦθα μέγαν ζῆλον νὰ ἐμφανισθῶσιν ἑαυτῶν κρείττονες· ῥυμοτομίαι νέαι ἐγένοντο ἐν τῇ πόλει καὶ λιθόστρωτοι ὁδοὶ ὁμαλαὶ μὲ σχῆμα κυρτὸν ἀντικαθιστῶσαι τὸ ἀνώμαλον καὶ κοῖλον τῶν Τουρκικῶν λιθοστρώτων, ἅτινα δυσχεραίνουσι τὸ βάδισμα καὶ κινοῦσι τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Εὐρωπαίου. Ὕδατα νέα πότιμα διωχετεύθησαν εἰς τὴν πόλιν καὶ θὰ μετριάσωσι τὴν λειψυδρίαν, ἥτις ἐμάστιζε τὴν πόλιν. Ἀλλὰ καὶ κτίρια δημόσια ἐγένοντο μεγαλοπρεπῆ, ἃ μαρτυροῦσι τὴν ζωτικότητα τῶν Ὀθωμανῶν, ἥτις ἀνεπτύχθη παρ' αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ νῦν Σουλτάνου Χαμίτ. Ἐνταῦθα ἐξαίρομεν πλὴν τοῦ διοικητηρίου, ὅπερ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως ἐκτισμένον ἐξέχει κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν πάντων τῶν ἄλλων, καὶ τὸ μέγα σχολεῖον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, παρὰ τὴν πύλην τῆς Καλαμαριᾶς ὅπερ παρέχει τὴν προπαιδείαν τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς ἐπιστημονικὴν παιδείαν εἰς τὰς ἀνωτέρας σχολὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ σχολεῖον τοῦτο δέχεται οἰκοτρόφους μόνον μαθητάς, ὑπηκόους ὀθωμανοὺς ἀνεξαρτήτως παντὸς θρησκεύματος, ἀντὶ τῆς εὐτελοῦς τιμῆς τῶν 13 λιρῶν κατ' ἔτος παρέχον τροφήν, κατοικίαν κλπ. ὡς καὶ πᾶσαν τὴν διδασκαλίαν ἀνεξόδως. Μ' ἐπληροφόρησαν δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ φόρου τῶν οἰκοδομῶν προσετέθη μικρά τις αὔξησις χάριν τοιούτων σχολείων καὶ ὁ πόρος οὗτος ὁ σχολικὸς εἶναι ἀρκετὸς πρὸς ἵδρυσιν σχολείων τοιούτων ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι καὶ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν. Ταῦτα καὶ ἄλλα μαρτυροῦσιν ὅτι «ὁ ἀσθενὴς ἄνθρωπος», οὗ προσδοκᾷ τὸν θάνατον ἡ Εὐρώπη ἐπὶ πολλὰ ἔτη, δὲν ἐννοεῖ νὰ ἀποθάνῃ, τοὐναντίον μάλιστα δεικνύει σημεῖα ἀναρρώσεως καὶ ζωῆς νέας καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦτο, ὡς ἔχουσι νῦν τὰ ἡμέτερα, δὲν θὰ ἀποβῇ κακὸν εἰς τὸν Ἑλληνισμόν, ἂν καὶ ἡμεῖς, ἐννοεῖται, σωφρονήσωμεν. Μὲ ὅλην τὴν ἐπὶ τοῦ νῦν Σουλτάνου, μονομερῆ καὶ περιεσκεμμένην κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐνέργειαν τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως, πάλιν ἡμεῖς προτιμῶμεν ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν αἱ Ἑλληνικαὶ χῶραι νὰ μένωσι παρακατατεθειμέναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σουλτάνου. Οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε ἐπεβούλευσαν νὰ ἐξαφανίσωσιν ἡμᾶς ὡς ἔθνος, δὲν γινώσκω δὲ τί θὰ εἴμεθα, ἂν εἴχομεν ἄλλους κυρίους καὶ ὄχι τοὺς Τούρκους. Οἱ Ἕλληνες τῆς Βουλγαρίας οὐδέποτε ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπολεμήθησαν ὡς ἔθνος μετὰ τοσαύτης λύσσης καὶ μετὰ τόσης ἀποτελεσματικότητος, μοθ' ὅσης πολεμοῦνται νῦν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν Βουλγάρων.

Εἴπομεν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι, ὡς κηλὶς ἐλαίου, ἁπλοῦνται ἠρέμα ἐφ' ὅλης τῆς πόλεως ἐκτοπίζοντες τὰς ἄλλας φυλάς. Πεπροικισμένοι ὑπὸ μεγάλης γονιμότητος καὶ πολλαπλασιαζόμενοι τεραστίως διεξάγουσι ἀγῶνα περὶ ὑπαρξεως ζωηρὸν πρὸς τὰς ἄλλας συνοίκους φυλάς, ἃς καταβάλλουσι καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ πόλις σόμπασα ἐμπορικῶς διατελεῖ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτο βλέπει τις κάλλιστα κατὰ τὸ Σάββατον, ὅταν ἀργούντων τῶν Ἑβραίων ἀργῇ καὶ ὅλον τὸ ἐμπόριον. Ἐπείσθην δὲ καὶ ἐξ ἰδίας πείρας, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικὸς λαός, οὐδεὶς δὲ ἄλλος λαὸς δύναται νὰ ὑποστῇ πρὸς τούτοις τὸν ἀγῶνα. Φύσει ὁ Ἑβραῖος πεπροικισμένος ὑπὸ νοημοσύνης μεγάλης καὶ τὴν κερδοσκοπίαν θηλάζων οἰονεὶ μετὰ τοῦ γάλακτος τῆς μητρός του καὶ τὸ ἀργύριον ἔχων θεόν, πατρίδα, τιμήν, μὴ διστάζων δὲ νὰ προσφέρῃ εἰς ταῦτα πάντα θυσίαν, καθίσταται ἀκαταγώνιστος ἀντίπαλος. Πωλεῖ τὸ ἐμπόρευμά του ἐν μετριωτάτῃ τιμῇ ἀρκούμενος εἰς εὐτελὲς κέρδος καὶ πρεσβεύων ὅτι πολλὰ ὀλίγα κάμνουσι ἓν μέγα πολύ, ἀλλ' ἂν ἴδῃ ὅτι δὲν ἐξέρχεται νικητὴς καταφεύγει καὶ εἰς ἄλλα μέσα, ἃ δὲν δύνανται ἄλλοι λαοὶ εὐκόλως νὰ πράξωσιν. Αἱ χρεωκοπίαι εἶναι συχνόταται παρ' αὐτοῖς, αἱ δὲ συχναὶ πυρκαϊαὶ αἱ γινόμεναι εἰς τὴν πόλιν ἀποδίδονται εἰς οἰκονομικὰς δυσχερείας Ἑβραίων ἐμπόρων κερδοσκοπούντων ἐπὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν. Διὰ πάντα ταῦτα οἱ Ἑβραῖοι κατέχουσι εἰς χεῖρας των τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως καὶ ἀδιαφιλονικήτως ὑπερτεροῦσι πάντων τῶν ἄλλων. Εἰς τὰ φυσικὰ δὲ τῶν Ἑβραίων πλεονεκτήματα ὡς ἐμπόρων προσετέθη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ ἐπικουρία καὶ ἐνίσχυσις αὐτῶν δι' ἐμπορικῶν σχολείων. Πλούσιοι Ἰουδαῖοι, εὐρωπαϊκὴν λαβόντες ἀνατροφὴν καὶ ὑπὸ φυλετικῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἰδικούς των κινούμενοι, συνέλαβον τὴν εὐγενῆ ἀπόφασιν νὰ συνδράμωσι τοὺς ὁμοφύλους των παντοιοτρόπως, ἀλλὰ μάλιστα διὰ σχολείων. Διὸ ἐσχημάτισαν σύνδεσμον Ἰσραηλιτικὸν καὶ χρήματα καταβαλόντες συνέστησαν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Τουρκίας σχολεῖα πρὸς διαφωτισμὸν τῶν σομπολιτῶν των, καὶ πρὸς παρασκευὴν τελειοτέραν ἐν τῷ ἐμπορικῷ των σταδίῳ. Ἐν Θεσσαλονίκῃ λειτουργεῖ τοιοῦτον σχολεῖον μέγα ἀρρένων μὲ 30 τάξεις, ὁ διευθύνει πεφωτισμένος καὶ δραστηριώτατος Ἰσραηλίτης ὁ κ. Μ. Γ. Ὀττολέντσης, ὅστις ἐφ' ὅσον ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ προκατάληψις τῶν συμπολιτῶν του δὲν κωλύουσι, εἰσάγει μετὰ πολλῆς συνέσεως, τὴν ὀρθὴν παιδείαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους του, οἵτινες θὰ μακαρίζωσί ποτε τὸ ὄνομά του. Μεγάλην δὲ χαρὰν ἠσθάνθην ἀκούων ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τάξει τοῦ σχολείου τούτου παρὰ μαθητοῦ Ἰουδαίου ἐξεταζομένου τὰ κατὰ τὸν Σάνταν Ῥόζαν καὶ ἐπιδοκιμάζοντος τὴν γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ ἀνδρὸς ἵνα συναγωνισθῇ ὑπὲρ τῶν ζητούντων τὴν ἐλευθερίαν των ἀνθρώπων.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΩΣ ΣΚΕΠΤΕΤΑΙ ΕΙΣ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἐκπαιδεύσεως».

(Συνέχεια ἰδὲ προηγούμ. φύλλον)

Ἀλλ' ἂν ἡ Κυβέρνησις τὰ θέλει πράγματι ὡς τοιαῦτα, ἃς μάθῃ ὅτι τὸν ὑπ' αὐτὰ ἐξευτελισμένον διδάσκαλόν της, ὄχι μόνον οἱ μαθηταὶ τοῦ μεγάλου διδασκάλου (ὡς τὸν ὀνομάζουσιν οἱ μαθηταὶ τὸν διευθυντήν, καὶ οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν, καὶ τοῦ α'. ὡς ἡ ὑπηρεσία) δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σεβασθῶσιν, ἀλλ' οὐδὲ οἱ μικροὶ ἰδικοί του. Καὶ πρὸ πάντων, ὅταν βλέπωσι τὸν κ. Διευθυντήν, ἀγερώχως εἰσερχόμενον ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ στιγμῇ, ἐν τῇ παραδόσει τοῦ μικροῦ διδασκάλου, καὶ δέροντα διὰ τὸ τίποτε μαθητήν τινα, ὅπως δείξῃ τὴν ὑπεροχήν του, ἢ διατάσσοντα ἕτερον, τιμωρημένον εἰς στάσιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του, νὰ καθίσῃ.

Ὡς ἐκ τούτου βλέπετε πολλάκις τοὺς μικροὺς μαθητάς, ἅμα εἰσερχομένου τοῦ μεγάλου αὐθέντου —νὰ παραβλέπωσι τὸν διδάσκαλόν των— καὶ νὰ παραπονῶνται πρὸς αὐτόν, ζητοῦντες ἐκδίκησιν διὰ βλάβην προξενηθεῖσαν δῆθεν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ συνταξιωτῶν των!

Ἄλλοτε πάλιν βλέπετε τὸν κ. Διευθυντήν, διακόπτοντα τὴν παράδοσιν τοῦ ὑφισταμένου, ὅπως σηκώσῃ μαθητήν τινα καὶ δείρῃ δι' ἀνύπαρκτον αἰτίαν. Εἶτα δὲ ἀπερχόμενον νὰ λέγῃ κομπαστικῶς πρὸς τοὺς μεγάλους μαθητάς του (οἵτινες ἅπαντες ἔχουν ἤδη συνωθισθῆ παρὰ τὴν θύραν τοῦ μικροῦ διδασκάλου, ἵνα ἴδουν πόσαις ξυλιαῖς θὰ δώσῃ ὁ μεγάλος διδάσκαλός των, ὁ Κύριος Διευθυντής, εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἄλλου διδασκάλου —ἐξ ὧν τὰς ἡμίσεις ἔπεται ὅτι τρώγει ἀνεπαισθήτως ὁ βοηθός, ὡς συνήθως τὸν ἀποκαλοῦν οἱ διευθύνοντες εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ εἰς τὸ κοινὸν) «πηγαίνετε, πηγαίνετε!» Ἀντὶ νὰ τοὺς λέγῃ ὡς ἐπιθυμεῖ: «Παρατηρήσατε παρατηρήσατε καλῶς νὰ ἴδητε, ὁποίαν ἐξουσίαν ἔχω ἐγώ, καὶ ὁποίαν ἐξευτελιστικὴν θέσιν οἱ ἄλλοι!

Ἄλλοτε πάλιν βλέπετε αὐτὸν ἐμβαίνοντα εἰς τὴν παράδοσιν καὶ λέγοντα διατακτικῶς εἰς τοὺς μαθητάς, χωρὶς οὐδὲ κἂν νὰ λογαριάζῃ ἂν ἐκεῖ ὑπάρχῃ διδάσκαλος, «Σχολάσατε». Ὁ δὲ βοηθός, βλέπει αὐτὸν ἀγερώχως ἀπερχόμενον, διακόπτει καὶ ἄκων παρὰ τὴν ὥραν τὴν παράδοσίν του, καὶ σταυρώνει τὰς χεῖρας, καὶ τὸν κυττάζει, ἐλεεινολογῶν καὶ Κυβερνήσεις, καὶ ἐξεταστικὰς ἐπιτροπὰς καὶ τοιαύτας πεφυσιωμένας φύσεις!

Οἱ Κύριοι Διευθυνταὶ δίδουν τὸ σύνθημα τοῦ διαλείμματος καὶ τῆς ἐπανόδου.

Οἱ Κύριοι Διευθυνταὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ εἰσαγάγουν εἰς τὸ σχολεῖον ὅ,τι βιβλία θέλουν, ὅσα θέλουν καὶ ὁπόταν θέλουν, καὶ νὰ τὰ πωλοῦν ὅσον θέλουν.

Τοὺς καταγγέλλεις; Δὲν σὲ συμπεριλαμβάνουν εἰς τὰς μισθοδοτικὰς καταστάσεις. Δύνανται νὰ ἀναφέρουν ὅτι ἀπουσίασες, ὅτι δὲν ἐκπληροῖς προσηκόντως τὸ καθῆκόν σου κλπ.

Ἀρύονται τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐκ τῶν ἐγκυκλίων.

Οἱ Κύριοι Διευθυνταὶ θὰ διατάξουν, πῶς καὶ πότε νὰ καθαρισθῇ τὸ σχολεῖον, καὶ ὑπὸ ποίων μαθητῶν. Οἱ βοηθοὶ εἶνε πτώματα, δὲν ἔχουν θέσιν ἐκεῖ μέσα.

Οἱ Κύριοι Διευθυνταὶ τροποποιοῦν τὰ προγράμματα καθ' ὥρας, καὶ κατὰ μαθήματα. Αὐτοὶ ἐγγράφουν καὶ ἀποβάλλουν ὅντινα μαθητὴν θέλουν. Εἰς αὐτοὺς παρουσιάζονται οἱ γονεῖς κλπ. Οἱ ἄλλοι εἶνε ὑπηρέται των, δὲν ἔχουν θέσιν ἐκεῖ μέσα!

Ὅντινα μαθητὴν ἐγκρίνει, καὶ ὁπόταν ὁ Κ. Διευθυντής, ὀφείλουσιν οἱ ἄλλοι νὰ τὸν δεχθοῦν καὶ νὰ μὴ ἀντιτείνωσι. «Ἀφεντικὸς ὁρισμὸς καὶ τὰ σκυλιὰ δεμένα».

Ὁ Κύριος Διευθυντὴς θὰ ἐκλέξῃ δωμάτιον ἕνα, δύο, ἢ καὶ περισσότερα ἐντὸς τοῦ σχολείου νὰ κατοικήσῃ, οἱ βοηθοί, ἀνάγκη νὰ εὕρωσιν ἀλλαχοῦ νὰ κατοικήσωσι.

Ἐρχομένης τῆς ὥρας τῆς παραδόσεως, ἂν ἐγκρίνῃ ὁ Κύριος Διευθυντής, θὰ εἰσέλθουν οἱ μαθηταί, ἄλλως ἀκούει ὁ βοηθὸς ἀπὸ ἕνα μέγαν μαθητήν: «Δὲν εἶνε καιρὸς ἀκόμη, δὲν ἐνίφθη ἀκόμη ὁ Κύριος Διευθυντής, μοῦ εἶπε νὰ μὴ τὰ ἀφήσω τὰ παιδιὰ νὰ εἰσέλθουν».— Μὰ παιδί μου εἶνε πολὺ περασμένη ἡ ὥρα.—Ἐμένα ἔτσι μοῦ εἶπε, καὶ παραβλέπων μετὰ περιφρονήσεως τὸν *βοηθόν*, πηγαίνετε, ἀποτείνεται πρὸς τοὺς μαθητάς, δὲν εἶνε καιρὸς ἀκόμη. Ἐκεῖνοι δὲ χαρούμενοι τρέχουσι πρὸς τὰ παιγνίδια, ὁ δὲ μαῦρος βοηθός, στέκεται καὶ τὰ κυττάζει, μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας, καταρώμενος τὴν τύχην, τὴν ἐποχήν, τὰ μέσα, τὴν ἐξεταστικὴν ἐπιτροπήν, ἅτινα δὲν ηὐδόκησαν νὰ τὸν ἐφοδιάσωσι μὲ τὸν α'. βαθμόν!

Ὁ Κύριος Διευθυντὴς δύναται νὰ παραχωρῇ καὶ εἰς πλουτρίας ἀκόμη νὰ πλύνωσιν ἐντὸς τοῦ σχολείου, καὶ νὰ κατοικῇ ὅστις θέλει ἐντὸς αὐτοῦ. Νὰ συνέρχωνται σωματεῖα καὶ νὰ διασκέπτωνται

ἐντὸς τοῦ σχολείου, καὶ τέλος νὰ διευθύνῃ τὸ σχολεῖον ὡς νὰ εἶνε, οὐχὶ κτῆμά του, διότι θὰ τὸ ἐλυπεῖτο, ἀλλὰ τιμάριόν του.

Ὁ Κύριος Διευθυντὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συντάσσῃ τὰ ἔγγραφα, καὶ γνωρίζῃ τὸ περιεχόμενον ὡς καὶ τὸ τῶν εἰσερχομένων, ὁ δὲ βοηθὸς μένει εἰς παντελῆ ἄγνοιαν. Ἂν δὲ ζητήσῃ ποτε νὰ ἴδῃ ἐγκύκλιόν τινα, ἀκούει τό· Δὲν ἐλάβομεν τίποτε. Τί σὲ μέλλει, ἐγὼ φέρω εὐθύνην. Ἐμὲ ἀφοροῦν, εἰς ἐμὲ στέλλονται, ἐγὼ ἠξεύρω τί θὰ κάμω, δὲν εἶνε δική σου δουλειά!

Ὁ Κύριος Διευθυντὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μεταχειρίζηται ὡς δούλους τοὺς μαθητὰς τοῦ βοηθοῦ, λαμβάνων τούτους ἐκ τῆς παραδόσεως.

Αὐτὸς συντάσσει ὁπόταν θέλῃ τὰς καταστάσεις. Αὐτὸς λαμβάνει τὰ ἐντάλματα καὶ τὰ ἐξαργυρώνει ἀπὸ ἰδιώτας, οἱ δὲ βοηθοὶ ἀναμένουσι, πότε θὰ εὐδοκήσῃ ὁ τοκογλύφος νὰ παρουσιάσῃ τὸ ἔνταλμα εἰς τὸ Ταμεῖον, διὰ νὰ ζητήσωσι τὴν μισθοδοσίαν των.

Ὁ Κύριος Διευθυντὴς ἔχει πάσας τὰς εἰκονογραφίας, πάντας τοὺς Γεωγραφικοὺς Χάρτας, πάντα τὰ καθίσματα, τὰς ἕδρας κλπ. εἰς τὸ δωμάτιόν του· τοῦ βοηθοῦ τὸ δωμάτιον, εἶνε γυμνόν, περιφρονημένον!

Ὁ Κύριος Διευθυντὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σοῦ ἀφίνῃ ἀνοικτήν, ἢ ἂν θέλῃ κλειστὴν τὴν θύραν τῆς παραδόσεώς σου, ἢ τοῦ σχολείου.

Καὶ ἐν τούτοις, ἂν ὁ βοηθὸς σφάλῃ εἴς τι, ὁ Κύριος Διευθυντὴς δὲν ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην. Ἡ Κυρία Κυβέρνησις τὸν σφάλλοντα τιμωρεῖ, μὴ ἀπαξιοῦσα νὰ ζητῇ καὶ τὴν γνώμην τοῦ διευθύνοντος τὸ σχολεῖον!

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πλείονα, ἅτινα δὲν ἔχω καιρόν, οὐδὲ εἶνε πρέπον νὰ σᾶς ἀναφέρω, κ. Διευθυντά, τραβοῦν οἱ τυγχάνοντες ὑποδεεστέρου βαθμοῦ. Ἀλλ' ἂν εἶχον ὅλοι τὸν πρῶτον βαθμόν, τί θὰ ἐγίνετο; Ἂς σκεφθοῦν λοιπὸν καὶ περὶ τούτων ὅλων, οἱ ἔχοντες καθῆκον, καὶ ἂς μάθωσιν ὅτι αἱ πολλαὶ αὐθεντίαι εἰς τοὺς ὑπαλλήλους, καὶ αἱ πολλαὶ καταπιέσεις εἰς τοὺς ὑπηκόους, ποτὲ δὲν ἔχουν καλὰ ἀποτελέσματα. Ὅσον πιέζει τις τὴν Γάτα, τόσον ἀγριεύει, καὶ τόσον ξεσχίζει.

Γράψατε καὶ νομοθετήσατε ἀνθρωπινώτερα πράγματα, διότι μὰ τὴν ἀλήθειαν, πλησιάζομεν, ἕνεκεν πολλῶν παρεκτροπῶν τῶν διοικούντων ἡμᾶς, ἅμα δὲ καὶ στερήσεων, νὰ πολιτογραφηθῶμεν Φράγκοι!

Πρόσθες ἤδη εἰς ὅλα ταῦτα, καὶ τὴν φυγοπονίαν, ἀπαιδευσίαν κλπ. μερικῶν ἐξ ἡμῶν, αἴτια ἅτινα γίνονται τὸ μεγαλείτερον πρόσκομμα εἰς τὴν πρόοδον τοῦ στοιχειώδους ἐκπαιδευτικοῦ κλάδου, καὶ τὴν ἐπαύξησιν τῶν τόσων δεινῶν· πρόσθες τὴν ὑπερτίμησιν τοῦ φράγκου, ἥτις ἐλαττοῖ τὴν μισθοδοσίαν τῶν ὑπαλλήλων, κατὰ 50 ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῖς ο)ο, καὶ ἔχει ἠθικὴν ἀνεπαρκεσίαν καὶ ἀπρονοησία διὰ τὸ περισσότερον, ὁ δὲ Ἅγιος Θεός, ὑπομονὴν δι' ἡμᾶς καὶ μακροθυμίαν δι' ἑαυτόν, διὰ νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν περὶ τῆς θέσεώς μας, ἥτις μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἀπελπιζώμεθα, καὶ νὰ μὴ φοβώμεθα τὸ χειρότερον, ὅπερ εἶνε νὰ ἀποθάνωμεν διὰ μιᾶς, καὶ τὸ ὁποῖον δι' ἡμᾶς ἤθελεν εἶσθαι προτιμότερον.

Ἐκφράζομαι οὕτω, λησμονῶν καθ' ὁλοκληρίαν ὅτι εἶμαι Ἕλλην τὸ φρόνημα καὶ τὴν ψυχήν, καὶ ὅτι ὀφείλω μὲν νὰ ὑπομείνω, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπ' ἄπειρον νὰ ὑποφέρω.

Αὐτὰ λοιπὸν μᾶς ἀναγκάζετε, φίλε κ. Διευθυντά, σεῖς οἱ Σοφολογιώτατοι νὰ ὑποφέρωμεν, καὶ τοιαῦτα παράπονα ἕπεται ὅτι εἴσθε καὶ σεῖς ἠναγκασμένοι νὰ ἀκούετε.

Ναὶ Σεῖς, οἵτινες οὐδέποτε κατήλθετε μέχρι τῶν ἐλεεινοτήτων, εἰς ἃς ἡμεῖς ἀναγκαζόμεθα νὰ κατερχώμεθα· οὐδέποτε ἐζήσατε εἰς τόπους βασάνων καὶ στερήσεων, καὶ οὐδέποτε τέλος ἐφορτώθητε, ὡς ἡμεῖς καὶ ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος Ὄνος, ὃν προανέφερα, καὶ ὄντινα μακαρίζω κατὰ πολλά, διότι τὸν εὑρίσκω ὀλιγώτερον ἐμοῦ ὑποφέροντα.

Γνωρίζετε τὸν μῦθον, ὅστις λέγει· «ὅπου εἶν' ἀπ' ἔξω ἀπ' τὸ χορό, πολλὰ τραγούδια ξέρει», καὶ κρίνω περιττὸν νὰ ἐκταθῶ περισσότερον, μάλιστα Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, διότι μὲ τὰ βάσανά μου, Σᾶς ἀπησχόλησα, ἂν δὲν Σᾶς ἠνωχλήσα, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον Σᾶς ζητῶ μυριάκις συγγνώμην.

Δὲν θέλω νὰ ὑψώσητε φωνήν, ἥτις ἄλλως θὰ εἶνε φωνὴ βοῶντος ἐν ἐρήμῳ, ἀλλὰ νὰ γνωρίσητε τὸ αἴτιον, ὅπερ μὲ ἠνάγκαζεν ἔκτοτε, νὰ μὴ δύναμαι νὰ ἐγγραφῶ συνδρομητὴς εἰς τὴν φίλην Ἐκπαίδευσιν, τὴν τοσοῦτον δι' ἐμὲ χρήσιμον.

Δέχθητε σᾶς παρακαλῶ τὰ σεβάσματά μου, καὶ ἂν δώσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἐλευθερωθῶμεν κανένα καιρόν, θὰ τὰ εἴπωμεν πλιὸ καλλίτερα.

Ὁ διευθύνων τὴν ὑπηρεσίαν ἑνὸς δημ.
σχολείου Νεαπόλεως Λαυρίου.

Σπ. Κανδηλῶρος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ὑπὸ Π. Π. Οἰκονόμου. Τεῦχος Α'. σελ. 216. Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ Ἀνέστῃ Κωνσταντινίδῃ.

Διὰ τοῦ νέου τούτου ἔργου ὁ γνωστὸς εἰς τοὺς διδασκάλους συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου προτίθεται νὰ ἀναβιβάσῃ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας εἰς τὴν ἁρμόζουσαν αὐτῷ περιωπὴν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις. Οἱ διδάσκαλοι, οἵτινες συμφωνοῦσι πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ συγγραφέως, ἔχουσι καθῆκον νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ βιβλίον καὶ ἐλπίζομεν νὰ δείξωσι τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν, ὃν πάντοτε ἔδειξαν ὑπὲρ τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀγώνων τοῦ κ. Π. Π. Οἰκονόμου.

Δὲν ἀποκρύπτομεν ὅτι εἶναι λίαν ἡμῖν δυσάρεστον νὰ ὑπομιμνήσκωμεν συχνάκις εἰς τοὺς καθυστεροῦντας ν' ἀποστείλωσι τὴν συνδρομήν των. Διὸ παρακαλοῦμεν αὐτοὺς νὰ μᾶς ἀπαλλάξωσι τῆς ἐνοχλήσεως ταύτης στέλλοντες τάχιστα τὴν συνδρομήν των, ἥτις εἶναι προπληρωτέα.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ —1894.—3039